

รายงานเชิงวิชาการ

การอ่านและพิจารณาวรรณคดีเรื่อง กากพยนต์เห่เรือ

โดย

นางสาวแพรวา	กอบแก้วกุล	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๑ เลขที่ ๕
นายฐิติสิทธิ์	ลิขิตขจร	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๑ เลขที่ ๗
นางสาวนภัสสร	พิสิทธิวิทยานนท์	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๑ เลขที่ ๑๒
นางสาวมลิินทร์	ธนสารโสภณ	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๑ เลขที่ ๒๐

เสนอ

อ.พนมศักดิ์ มนูญปรัชญาภรณ์

ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๙

โรงเรียนสาธิตนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นพื้นฐาน (Project Based Learning)

รายงานวิชาภาษาไทยและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

คำนำ

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการเรียนวิชาภาษาไทยโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ ผู้จัดทำได้ศึกษา
ความรู้ในเรื่องกาพย์เห่เรือของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร และได้ศึกษาอย่างเข้าใจ เพื่อเป็นประโยชน์กับการเรียน

ผู้จัดทำหวังว่ารายงานเล่มนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้อ่าน นักเรียน นักศึกษา หรือผู้ที่กำลัง ศึกษาหา
ข้อมูลในเรื่องนี้อยู่ หากมีข้อแนะนำหรือข้อผิดพลาดประการใด ผู้จัดทำขอน้อมรับไว้และขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
คำนำ	ก
บทนำ	๑
๑. การอ่านและพิจารณาเนื้อหาและกลวิธีในวรรณคดีและวรรณกรรม	
๑.๑ เนื้อเรื่องย่อ	๒-๓
๑.๒ โครงเรื่อง	๓
๑.๓ ตัวละคร	๓
๑.๔ ฉากท้องเรื่อง	๓
๑.๕ บทเจรจาหรือรำพึงรำพัน	๓
๑.๖ แก่นเรื่อง	๓
๒. การอ่านและพิจารณา	๓
๒.๑ การสรรคำ	๓
๒.๑.๑ เลือกใช้คำให้ถูกต้องตรงตามความหมายที่ต้องการ	๓-๔
๒.๑.๒ เลือกใช้คำโดยคำนึงถึงเสียง	๔
๒.๒ การเรียบเรียงคำ	๔
๒.๒.๑ เรียงข้อความที่บรรจุสาระสำคัญไว้ท้ายสุด	๔
๒.๒.๒ เรียงคำ วลีหรือประโยคที่มีความสำคัญเท่าๆกันเคียงขนานกันไป	๔
๒.๒.๓ เรียบเรียงประโยคให้เนื้อหาเข้มข้นขึ้นไปตามลำดับจุดขึ้นบันไดจนถึงขั้นสุดท้ายที่สำคัญที่สุด	๕
๒.๓ การใช้โวหาร	๕
๒.๓.๑ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง	๕
๒.๓.๒ การใช้พรรณนาโวหาร	๕
๓. การอ่านและพิจารณาการใช้ภาษาในวรรณคดีและวรรณกรรม	๕
๓.๑ คุณค่าด้านอารมณ์	๕-๖
๓.๒ คุณค่าด้านสังคม	๖
๓.๓ คุณค่าด้านวรรณศิลป์	๖-๗
๔. บรรณานุกรม	๘

บทนำ

รายงานฉบับนี้เป็นรายงานที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ ศึกษาโคลงสี่สุภาพและกาพย์ยานี ๑๑ ในบทเห่ชมพยุหตรายาง ทางชลมารคและบทเห่ครวญของ เรื่องกาพย์เห่เรือ ซึ่งประพันธ์โดยเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร จากหนังสือ เรียงวิชาภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๖ โดยกาพย์เห่เรือเรื่องนี้ได้กล่าวถึง เรือ ปลา ดอกไม้ นก และนางอันเป็นที่รักของบทกวี ซึ่งได้สอดแทรกคุณค่าด้านต่างๆเอาไว้ในบทกวีนี้ด้วย จุดประสงค์ในการทารายงานเล่มนี้

๑. วิเคราะห์เนื้อหาจากบทกวีกาพย์เห่เรือ
๒. นำเสนอโคลงและบทกวีของกาพย์เห่เรือ
๓. ฝึกทักษะการทารายงานให้ถูกรูปแบบตามหลักการ
๔. ฝึกการพิจารณา และวิเคราะห์วรรณคดี
๕. เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในวรรณคดีและสนใจที่จะนำไปใช้ในทางที่ดี ในขอบเขตการศึกษาจากหนังสือ เรียงวิชาภาษาไทยวรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

๑. การอ่านและพิจารณาเนื้อหาและกลวิธีในวรรณคดีและวรรณกรรม

เนื้อเรื่องย่อ

กาพย์เห่เรือสามารถ แบ่งเนื้อเรื่องได้เป็น ๒ ชุด คือ ชุดแรกเป็นบทเห่ชมพยุหยาที่ประกอบด้วย บทเห่ชมเรือก ระเบวน บทเห่ชมปลา บทเห่ชมไม้ อีกชุดเป็นบทเห่กาگی บทเห่ครวญ และบทเห่สังวาส

พระเจ้าฟ้ากุ้งได้ดำเนินโดยทางชลมารคได้ประทับบนเรือในการเดินทาง ที่เรือกึ่งที่ดงดงามและเคลื่อนไหว อย่างอ่อนไหว พร้อมเพรียงกัน ขบวนเรื่อนั้นแน่นและเป็นระเบียบหัวเรือของหัวต่างๆประกอบด้วย รูปสัตว์ นานา ชนิด สามารถมองเห็นธงได้จากระยะไกล เริ่มจากเรือครุฑที่บนเรือมีกำลังพลทหารกำลังพายเรือพร้อมเปรงเสียงโห่ร้องอย่าง พร้อมเพรียง เรือสรมุขลอยมาเหมือนดั่งวิมานบนสวรรค์ที่สวยงามกำลังเคลื่อนผ่านเมฆ เรือสรมุขตกแต่งไปด้วยม่านสี ทองหลังคาสีแดงมีลวดลายมังกรประดับอยู่ เรือสมรรถที่กำลังเคลื่อนตัวมาอยู่ข้างเรือสรมุข ประกอบไปด้วยกบแก้วที่ สะท้อนแสงกับแม่น้ำมีความงดงาม เหมือนกำลังร่อนลงจากฟ้าสู่พื้นดิน เรือสุวรรณหงส์มีพู่ห้อยอย่างงดงามเปรียบดั่ง หงส์ที่เป็นพาหนะของพระพรหม เรือชยันต์แล่นด้วยความรวดเร็ว เรือคชสีห์ที่มีส่วนหัวเรือราชสีห์ที่แล่นมาเคียงกันนั้น ดูมันคงแข็งแรง เรือม้านั้นแล่นไปข้างหน้าเหมือนกับม้าทรงของพระพาย เรือสิงห์ที่แล่นอย่างแข็งแรง เรือนาคราวดู เหมือนจะมีชีวิต และกำลังโตนเรือมังกรแล่นตามทัน เรือเสียงผา ส่วนเรืออินทรีมีปีกที่เหมือนกับกำลังจะลอยไปใน อากาศ การเคลื่อนไหวของขบวนนั้นดูเข้มแข็งเปรียบเหมือนฝูงปลาที่ว่ายอยู่ในสายน้ำ ส่วนสุดท้ายของบทจึงเชื่อมโยง กับบทเห่ชมปลา

บทเห่ชมปลา มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความรักและความอาลัยกับนางผู้เป็นที่รัก ที่ได้ขาดกันไป และการพรรณนา ปลาชนิดต่างๆสัมพันธ์กับความงาม กิริยาท่าทาง การแต่งกายของนาง และมีความรู้สึกของกวีที่มีต่อนาง เริ่มจาก ปลา นวลจันทร์สีนวลแต่ก็ยังไม่สวยเท่านางอันเป็นที่รักปลาเพียนทองมีสีดั่งสีทองแต่ก็ยังไม่งดงามเท่านาง ปลากระแห เปรียบเหมือนคนรักที่ต้องห่างจากไป ปลาแก้วเหมือนแก้วนางเมื่อได้รับคำชมปลาทุกเหมือนอมทุกซัไว้ เหมือนพื้ที่ จากนั้นมา ปลาน้ำเงินมีสีเงินเปรียบเสมือนสีชาวผ่องแต่ก็ยังไม่เท่า นางอันเป็นที่รัก ปลาทรายเปรียบเหมือนความ ห่างจากผู้แต่งกวีกับนางผู้เป็นที่รัก ปลาสร้อยลอยอยู่ในน้ำเหมือนผู้แต่งกวีไม่เห็นหน้านางผู้เป็นที่รักรู้สึกเศร้าใจแล้ว ปลาเนื้ออ่อนเปรียบถึงรูปร่างของนาง ปลาเสือเหลือที่ตา เลื่อมแหลมกว่าปลาทั้งปวง เหมือนตาสูดดวง ดูแหลมล้ำค่า เพราะคม ปลาเสือ ปลาหอยแมลงภู่ทำให้นึกถึงเวลาได้อยู่กับนางผู้เป็นที่รัก ปลาสะกตทำให้นึกถึงเวลานางหวิ้ม และ กลิ่นของผมที่มีความหอม

บทเห่ชมไม้กระบวนเรือของเจ้าฟ้ากุ้งที่ได้แล่นอยู่บนแม่น้ำ ได้มีการชื่นชมดอกไม้ที่กำลังเบ่งบานส่งกลิ่นหอม มาตลอดทาง 2 ดอกนางแย้มที่บ้านทำให้นึกถึงรอยยิ้มนางผู้เป็นที่รัก ดอกจำปาที่มีกลีบสีเหลืองนวลเปรียบเหมือนผิวของนางผู้เป็นที่รักที่มีผิวสีเหลือง ดอกพุดที่บ้านมีดอกพิกุลแทรกอยู่ก็ส่งกลิ่นหอมจึงทำให้นึกถึงกลิ่นของนางผู้เป็นที่รักที่เคยอยู่ร่วม กันมา ดอกสายหยุดก็ดอกพุทธรักษาทำให้นึกถึงมาลัยของนางผู้เป็นที่รักที่วางข้างหมอน ดอกพิกุลกับดอกบุนนาคที่ บ้านส่งกลิ่นหอม เปรียบเหมือนคำหวานของนางผู้เป็นที่รักใช้เวลาอ่อน ต้นเต็งต้นแต้วแก้วและดอกกาหลงต่างส่งกลิ่น หอมไม่รู้จบ เหมือนกลิ่นเสื้อผ้าของนางผู้เป็นที่รัก ดอกมะลิวัลย์ดอก ดอกจิก ดอกจวง ทำให้นึกนางอันเป็นที่รัก ดอก ลำดวน ดอกรำเพย ดอกไม้ที่สวยงามหลากหลายพันธ์ทำให้พระองค์คิดที่นางและหวังว่านางจะอยู่กับพระองค์ในตอน นั้น

บทเห่ชมนก กวีกล่าวถึงเวลาพลบค่ำ มองดูนกที่บินกับเป็นฝูงแต่มีตัวหนึ่งที่พลัดหลงกับฝูงเปรียบเหมือน พระองค์ที่ต้องห่างจากนางผู้เป็นที่รัก และยังกล่าวถึงนกที่บินกลับรังเป็นคู่ ในบทมีการพูดถึง นกยูงแพน นกสาธิกา นกนางนวลที่ตามฝูงเหมือนนางผู้เป็นที่รัก นกแก้วเสียงแจ่มแจ้ว ไก่ฟ้าที่เดียวตาย นกแขกเต้าที่อยู่เป็นคู่บน ต้นไม้ทำให้นึกถึงเวลาออกคนรักของพระองค์ นกดูเหว่าเปรียบเหมือนเสียงอันไพเราะของนาง

บทสุดท้าย บทเห่ครวญก็กล่าวถึงช่วงเวลา ยามค่ำไปจนถึงรุ่งเช้าพรรณนาถึงความทุกข์ ที่เอาแต่คิดถึงแต่ นางผู้เป็นที่รักและช่วงเวลาที่ต้องห่างจากกัน

โครงเรื่อง

กาพย์เห่เรือพระราชนิพนธ์ของพระมหากษัตริย์มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางทางน้ำของพระมหากษัตริย์ในสมัยอดีตโดยรูปแบบการเดินทางแบบพยุหยาตราทางชลมารคมีบทร้องประกอบการเดินทาง โดยพรรณนาถึงสิ่งแวดล้อมเช่น เรือ นก ต้นไม้ ปลา

ตัวละคร ในกาพย์เห่เรือ มี ๒ ตัวละคร คือ

๑. กวี

เป็นตัวละครหลักในการดำเนินเรื่องมีนิสัยช่างสังเกต ชอบการชมวิว และการพรรณนาถึงความสวยงามของธรรมชาติตลอดสองข้างทาง

๒. นางอันเป็นที่รัก

เป็นตัวละครที่ไม่ได้มีบทบาทในเรื่องแต่เป็นบุคคลที่กวีได้พรรณนาถึงด้วยความรักและโยทยา

ฉากท้องเรื่อง

สถานที่และเวลาที่เกิดขึ้นในกาพย์เห่เรือนี้ได้เริ่มต้นขึ้นที่แม่น้ำโดยพรรณนาถึงเรือต่างๆที่แล่นผ่านไป ในยามเช้า ต่อมาได้พรรณนาถึงดอกไม้และปลาในช่วงกลางวัน จากนั้นพรรณนาถึงนกที่บินกลับรังในช่วงเย็น และในช่วงค่ำไปจนถึงรุ่งเช้าได้พรรณนาถึงนางอันเป็นที่รัก

บทเจรจาหรือรำพึงรำพัน

ในกาพย์เห่เรือของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรนั้นไม่มีบทเจรจา แต่ว่ามีบทรำพึงรำพันที่กวีกล่าวถึงนางอันเป็นที่รัก โดยใช้ถ้อยคำที่ไพเราะ เข้าใจง่าย มีความหมายแจ่มแจ้งทุกคำ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงอารมณ์ของผู้ที่มีความรักและเป็นทุกข์เพราะรัก เช่น

ยามสองซ้องยามย่ำ	ทุกคืนคำย่ำยกเอ
เสียงปี่มีครวญเครง	เหมือนเรียมคร่ำรำครวญนาน

แก่นเรื่อง

ในคำประพันธ์เรื่องกาพย์เห่เรือ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรต้องการแสดงความไพเราะ สละสลวยของกลอน ความงามของการเห่เรือ ธรรมชาติ และความรู้สึกที่มีต่อคนรัก

๒. การอ่านและพิจารณาการใช้ภาษาในวรรณคดีและวรรณกรรม

๒.๑ การสรรคำ

คือ การเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับเรื่องและฐานะของบุคคลในเรื่องในบทเห่กวีได้เลือกสรรคำให้เหมาะกับยศของแต่ละบุคคล เช่น ในกาพย์เห่เรือได้พูดถึงพระมหากษัตริย์ก็ได้เลือกใช้คำราชาศัพท์ในการบรรยายพฤติกรรมให้เหมาะสม เช่น คำว่า “พระเสด็จ” เพื่อกล่าวให้รู้ยศของกษัตริย์ส่วนในบทที่กวีได้กล่าวถึงนางอันเป็นที่รักกวีได้ ใช้สรรพนามแทนนางด้วยคำว่า “เจ้า” ให้เหมาะกับบทบาทของนางอันเป็นที่รัก

๒.๑.๑ เลือกใช้คำให้เหมาะสมกับเรื่องฐานะของบุคคลในเรื่อง

ในบทเห่กวีได้เลือกสรรคำให้เหมาะกับยศของแต่ละบุคคล เช่น ในกาพย์เห่เรือ ได้พูดถึงพระมหากษัตริย์ก็ได้เลือกใช้คำราชาศัพท์ใน การบรรยายพฤติกรรมให้เหมาะสม เช่น คำว่า “พระเสด็จ” เพื่อ

กล่าวให้รู้ยศของกษัตริย์ ส่วนในบทที่กวีได้กล่าวถึงนางอันเป็นที่รัก กวีได้ใช้ สรรพนามแทนนางด้วยคำว่า “เจ้า” ให้เหมาะกับบทบาทของนาง อันเป็นที่รัก เช่น

หวิเกศเทศชื้อปลา	คิดสุดาอ่าองค์นางี
หวิเกล้าเจ้าสระสาาง	เส้นเกศสรวยรายกลิ้นหอม

๒.๑.๒ เลือกใช้คำโดยคำนึงถึงเสียง

ความงามในภาษาไทยมีทั้งเรื่องของ เสียงวรรณยุกต์ เสียงสัมผัส เสียงหนักเบา ซึ่งเสียงเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความงดงามในภาษา ถ้าเลือกใช้ให้ถูกต้องจะให้ความหมายได้ตามเจตนาของผู้ส่งสาร ได้แก่

การเล่นเสียงวรรณยุกต์ ในภาษาไทยคำคำเดียวกัน ต่างเสียงวรรณยุกต์กันจะมีความหมายต่างกัน เสียงวรรณยุกต์ในลักษณะนี้เองจะ ช่วยให้เกิดความไพเราะทั้งในด้านเสียงของคำและความหมาย เช่น

รอนรอนสุริยะไอ้	อัสตง
เรื่อยเรื่อยลับเมรุลง	คำแล้ว
รอนรอนจิตจำนง	นุชพี เพียงแม่
เรื่อยเรื่อยเรียมคอยแก้ว	คลับคล้ายเรียมเหลียว

๒.๒ การเรียบเรียงคำ

๒.๒.๑ เรียงข้อความที่บรรจุสารสำคัญไว้ท้ายสุด

ปางเสด็จประเวศด้าว	ชลาไลย
ทรงรัตนพิมานไชย	กิงแก้ว
พรั่งพร้อมพวกพลไกร	แหนแห่
เรือกระบวนต้นแพรว	เพลิศพรั่งพายทอง ฯ

จากบทประพันธ์ หมายถึง การอธิบายการออกเรือพร้อมกับมีไพร่พลนั้นพายกันอย่างพร้อมเพียงสวยงาม

๒.๒.๒ เรียงคำ วลี หรือประโยคที่มีความสำคัญเท่าๆกัน เคียงขนานกันไป

เราจะเห็นได้ว่าทั้งเรื่องได้ให้ความสำคัญเรื่องธรรมชาติและความรู้สึกของผู้กวีต่อนางอันเป็นที่รักโดยใน แต่ละบทจะพูดถึงธรรมชาติและความรู้สึกขนาดกันไป ตัวอย่างเช่น

พิศพรรณปลาว่ายเคล้า	มัตสยายังรู้ชม
นวลจันทร์เป็นนวลจริง	คางเบือนเบือนหน้ามา
คิดถึงเจ้าเศร้าอารมณ์	สนสาใจไม่พามา
เจ้างามพริ้งยี่งนวลปลา	ไม่งามเท่าเจ้าเป็นอนชาย

จากบทข้างต้นกวีได้พูดถึงปลาหลากหลายสายพันธุ์ที่ว่ายรวมกัน ต่อมาได้อธิบายถึงความรู้สึกของตัวเองที่มีความโศกเศร้าเสียใจ เมื่อเห็นปลาเหล่านี้ ต่อมาได้พูดถึงปลานวลจันทร์และอธิบายลักษณะของนางอันเป็นที่รัก

ไก่อฟ้ามาตัวเดียว	เหมือนพราวจากนงเยาว์
แขกเต้าเคล้าคู่เคียง	เรียมคะนึ่งถึงเอบาง
เดินท่องเที่ยวเลียวเหลียมเขา	เปล่าใจเปลี่ยวเหลียวหานาง
เรียงจับไม้ใช้ปีกหาง	เคยแนบข้างร้างแรมนาน

บทนี้ได้มีการพูดถึงไก่อฟ้าที่มาตัวเดียว ทำให้ผู้แต่งได้เอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับไก่อฟ้าที่พลัดพรากจากนกตัวอื่นและทำให้รู้สึก เปล่าเปลี่ยวต่อมาได้พูดถึงนกแขกเต้าที่อยู่เป็นคู่และนางอันเป็นที่รัก

จาก ๒ บทข้างต้นนี้ สามารถสรุปได้ว่าผู้แต่งได้พูดถึงธรรมชาติและนางอันเป็นที่รักเทียบคู่กันไป

๒.๒.๓ เรียบเรียงประโยคให้เนื้อหาเข้มข้นขึ้นไปตามลำดับจุดชั้นบันไดจนถึงขั้นสุดท้ายที่สำคัญที่สุด

เวรามาทันแล้ว	จึงจำแล้วแก้วโกมล
ให้แค้นแสนสุดทน	ทุกข์ถึงเจ้าศร้าวเสียดาย
งามทรงวงศ์วงศ์	งามมารยาทนาครกราย
งามพริ้มยิ้มแยมพราย	งามคำหวานลานใจถวิล
แต่เข้าเท่าถึงเย็น	กล้ากลืนเช็ญเป็นอาจณ
ชายใดในแผ่นดิน	ไม่เหมือนพี่ที่ตรอมใจ

จากบทประพันธ์ กรีนนี้ได้ใช้เนื้อหาที่เข้มข้นเอาไว้ในขั้นสุดท้ายของบท

๒.๓ การใช้โวหาร

๒.๓.๑ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง

สุพรรณหงส์ทรงพู่ห้อย	งามชดช้อยลอยหลังสินธุ์
เพียงหงส์ทรงพรหมินทร์	ลินลาศเลื่อนเตือนตาชม
เรือม่านน้ำมุ่น้ำ	เล่นเฉื่อยฉิวล้ำระหง
เพียงม่านอาชาทรง	องค์พระพายผายผันผยอง

จากบทประพันธ์เป็นการเปรียบเทียบเรือสุพรรณหงส์ซึ่งล่องลอยอยู่เหนือน่านน้ำอย่างงามสง่ากับหงส์ซึ่งเป็นพาหนะของพระหรรหมหรือบพนี้จะเปรียบเรือม่านกับม่านทรงของพระพาย ทำให้เห็นภาพม่านที่ควบเคลื่อนไหวประดุจลมพัด เฉื่อยฉิวแต่เคลื่อนไหวอย่างสง่างาม “ผายผันผยอง” พรรณนาให้เห็นธรรมชาติของม่านซึ่งจะมองต่ำได้อย่างไร ชัดเจน ดังเช่นคำว่า “หน้ามุ่น้ำ”

๒.๓.๒ การใช้พรรณนาโวหาร

เป็นการพรรณนาความรู้สึกได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะพบมากในคำประพันธ์ลักษณะนิราศ เมื่อพบเห็นสิ่งใดก็จะระลึกถึงผู้หญิงที่ตนต้องจาก มา โดยเขียนเป็นบทกวีที่พรรณนาให้เห็นภาพ ความรู้สึกที่ผู้ประพันธ์มีต่อนาง

แก้มซำซำใครต้อง	อันแก้มน้องซำเพราะชม
ปลาทุกทุกชอกตรม	เหมือนทุกข์พี่ที่จากนาง

เมื่อเห็นปลาแก้มซำก็คิดถึงแก้มของนางซึ่งซำเพราะการชมของตน เมื่อเห็นปลาทุก ก็เปรียบเทียบกับความทุกข์ของตนที่ต้องจากนางมา

ไก่อฟ้ามาตัวเดียว	เดินท่องเที่ยวเลียเลียเลียเขา
เหมือนพรากจากนางเยาว์	เปล่าใจเปลี่ยวเลียเลียหานาง

เห็นไก่อฟ้าเดินมาตัวเดียวก็เปรียบเทียบกับความโดดเดี่ยวที่ต้องเดินทางโดยไม่มีผู้หญิงที่ตนรักมาด้วยจนต้องเลียเลียหา

๓. การอ่านและพิจารณาประโยชน์หรือคุณค่าในวรรณคดีและวรรณกรรม

๓.๑ คุณค่าด้านอารมณ์

๓.๑.๑ ผู้แต่งสื่ออารมณ์ให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงกวีในฐานะปุถุชนคนหนึ่งที่มีความโศกเศร้าเสียใจ ความรัก ความเหงาเปล่าเปลี่ยวใจที่ผู้แต่งมีต่อนางอันเป็นที่รักโดยมีการใช้ธรรมชาติเพื่อให้ผู้อ่านนั้นคล้อยตามไปกับผู้แต่ง เช่น

ไก่อฟ้ามาตัวเดียว	เดินท่องเที่ยวเลียเลียเลียเขา
เหมือนพรากจากนางเยาว์	เปล่าใจเปลี่ยวเลียเลียหานาง

๓.๑.๒ ผู้แต่งได้สื่อถึงอารมณ์สนุกสนาน ครึกครื้นและตื่นตาตื่นใจ เมื่อได้เห็นกระบวนเรือที่เป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่น

ดนตรีมีอังก์	ก้องกาหลพลแห่โหม
โห่ฮึกครึกครื้นโครม	โสมน้ำขึ้นรินเริงพล

๓.๒ คุณค่าด้านสังคม

๓.๒.๑ ให้ความรู้เกี่ยวกับขบวนพยุหยาตราทางชลมารคและประเพณีการแห่เรือ เช่น

เรือครุฑยุคนาคหัว	ลิวลอยมาพาผันผยอง
พลพายกรายพายทอง	ร้องโห่เหอโห่เหมา
สรุขมุขขี้ดำน	เพียงพิมานผ่านเมฆา
ม่านกรองทองรจนา	หลังคาแดงแย่งมังกร

๓.๒.๒ สะท้อนให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อของคนไทย เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับความงามของสตรีที่จะต้องงามพร้อมทั้งรูปทรง มารยาท ยิ้มแย้มแจ่มใสและพูดจาไพเราะ ความเชื่อเรื่องเวรกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นต้น เช่น

ชมดวงพวงนางแย้ม	บานแสลัมแย้มเกสร
คิดความยามบังอร	แย้มโอษฐ์ยิ้มพริ้มพรายงาม

๓.๒.๓ ทำให้เห็นงานฝีมือของสตรีไทยในสมัยก่อนว่ามีความประณีตในการทำงานอย่างมากและต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างมาก เพื่อให้งานที่ออกมามีทั้งความสวยงามและความอ่อนช้อย เช่น

ประยงค์ทรงพวงห้อย	ระย้าย้อยห้อยพวงกรอง
เหมือนอุบะนวลละออง	เจ้าแขวนไว้ให้เรียมชม

๓.๒.๔ การบอกเวลานิยมใช้ฆ้อง กลอง เป็นเครื่องบอกเวลา เช่น

ยามสองฆ้องยามย่า	ทุกคืนค้าย่าออกเอง
เสียงปี่มีครวญเครง	เหมือนเรียมคร่ำรำครวญนาน

๓.๒.๕ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม เช่น

เวรมาทันแล้ว	จึงจำแล้วแก้วโกมล
ให้แค้นแสนสุดทน	ทุกข์ถึงเจ้าเศร้ราเสียชีวิต

๓.๓. คุณค่าด้านวรรณศิลป์

๓.๓.๑ เลือกสรรถ้อยคำที่อ่านเข้าใจง่าย มีความหมายแจ่มชัดทุกถ้อยคำ ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงอารมณ์ของผู้ที่มีความรักและเป็นทุกข์เพราะรัก ตลอดจนประจักษ์ถึงความรักความผูกพันอันลึกซึ้งที่กวีมีต่อนางได้เป็นอย่างดี เช่น

แก้มซ้ำซ้ำใครต้อง	อันแก้มน้องซ้ำเพราะชม
ปลาทุกทุกข์อกกรม	เหมือนทุกข์พี่ที่จากนาง

๓.๓.๒ แสดงให้เห็นความงดงาม ความสง่างาม ความตระการตาของกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคด้วยถ้อยคำ สำนวน โวหารซึ่งเป็นที่จับใจและจดจำกันสืบต่อมานาน เช่น

สุวรรณหงส์ทรงภูห้อย	งามชดช้อยลอยหลังสินธุ์
เพียงหงส์ทรงพรหมินทร์	ลินลาศเลื่อนเตือนตาชม

๓.๓.๓ ดีเด่นทางด้านกรพรรณนาให้เห็นภาพ และให้อารมณ์ความรู้สึกดี เช่น

จำปาหนาแน่นเนือง	คลี่กลีบเหลืองเรืองอร่าม
คิดนึ่งถึงนงราม	ผิวเหลืองกว่าจำปาทอง

๓.๓.๔ ศิลปะการแต่งดี มีกลวิธีพรรณนาโดยใช้การอุปมา การเล่นคำ การใช้คำที่เน้นให้เห็นภาพ คำที่
นำไปนึกถึงเสียง คำที่แสดงอารมณ์ต่างๆได้ดี เช่น

พุดจิบกลีบเสลัม

หอมชวยรวยตามลม

พิกุลแกมแซมสุกรม

เหมือนกลิ้งน่องต้องติดใจ

บรรณานุกรม

นายโอภาส จอมสายศรี.เอกสารประกอบการสอนเรื่อง ภาพยนตร์เรื่อง เจ้าฟ้าธรรมธิเบศ.เข้าถึงเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2560. สืบค้นได้จาก <https://kruopas.files.wordpress.com/2014/11/e0b980e0b8ade0b881e0b8aae0b8b2e0b8a3e0b89be0b8a3e0b8b0e0b881e0b8ade0b89ae0b881e0b8b2e0b8a3e0b8aae0b8ade0b899-e0b881e0b8b2e0b89ee0b8a2.pdf>

ศึกษาธิการ,กระทรวง.วรรณคดีวิจักษ์.ลาดพร้าว:สสค.ลาดพร้าว,๒๕๕๗.๑๖๙หน้า.

อำนาจ ไข่ชอบ.ภาพยนตร์เรื่องเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์(เจ้าฟ้ากุ้ง). เข้าถึงเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2560. สืบค้นได้จาก <http://tet2school.blogspot.com/2012/06/blog-post_4009.html>